

Mérnöki tanulmány

Kiút a szénbányászat válságából

Van kiút a szénbányászat válságából, de csak akkor, ha a megújulásához szükséges döntések tovább már nem késlekednek, és a feladatok megoldásába az iparágért felelősséget érő, ezért tenni akaró kutatókat, fejlesztőket, az alkotó értelmiség teljes körét bevonják — állítja a Mérnöki Kamara bányásztagjai által készített tanulmány.

A magyar szénbányászat válságát, s az abból kivehető utat elemző, felvázoló dokumentum a bányászatért aggódó szakemberek a kutató-fejlesztő bányamérnökök szemszögéből készült. A válsághoz vezető út felvázolása során egyebek között megállapítja, hogy a szénbányászat a '30-as évek végére sodródott a válságághoz közbe. Évi termelés, az utóbbi 5 évben — az idő előtti bányabezárások, valamint a bányák műszaki állapotának nagy mértékű leromlása miatt — 25 millió tonnáról 20 millió tonnára csökkent. Ekközben az ország szénimortigénye megközelítően kétszeresére növekedett. Stagnál — még ma is csak 1,5 tonna műszakonként — a mélyműveléses szénbányák egy dolgozójára vetített teljesítmény. Jelentősen romlott a gépek használatlansága a fajlagos anyag- és energiafelhasználás, pusztulóban a bányák

infrastruktúrája, s rendkívül alacsony a munkaidő kihasználása. Mindezek hatására tovább romlott a termelés gazdaságossága. A kevesebb szén is évi 8-10 milliárd forinttal többbe kerül. Ennek legfőbb okát abban látják, hogy a hazai széntermelést, annak minden veszteségével együtt dotálták. A szénbányászat dotálása ugyanis nem az egyre hatékonyabb, gazdaságos termelésre, hanem a pazarlásra ösztönzött, s ezt a kedvezőtlen jelenséget az ágazat irányítási rendszerének belső gyengeségei még inkább felerősítették.

Konkrét adatokkal is illusztrálják az iparág betegségeit. Ma a hazai széntermelés 75 százalékát pazarló módon létrehozott, komplexen gépesített frontfejtések adják. Még ott is ezt a technológiát vezették be, ahol az csak gazdaságtalanul alkalmazható. A működő 31 bányában, mintegy 40-fajta fejtés létezik, s ez nagy gondot okoz a gépek cserélhetőségében, és azok alkatrész-ellátásában. A sok milliárdot érő berendezések kihasználtsága így nem éri el a 45 százalékot.

A válságból vezető kiút teendői között az elsőként említik, hogy az árák alakulásában tegyék lehetővé a piaci értékelést érvényesülését, a vállalat meg-

ítélésének egyetlen értékmérője legyen: a nyereség. Az állam és a vállalat közötti kapcsolat kizárólag közvetett, időtálló, előre kiszámítható szabályozókra épülhet.

A megfelelő piaci alkalmazkodás érdekében a tanulmány készítői sürgetik, hogy a kormány dolgozzon ki egy hosszú távú energiapolitikai koncepciót, s ezt bocsássa széles körű szakmai vitára. Tárcaszinten meg kell szüntetni a szénbányák és az ágazat egészének fejlődését fékező szervezeti és irányítási eszközöket, és meg kell találni a legjobb tulajdonosi formákat. Ez együttjár például a föld alatti és a föld felett dolgozók létszámának jelentős változásával. Fontosnak tartják azt is, hogy bányaként a termelési folyamat részleteire kiterjedően tájékozódjanak a veszteségeket, azok forrását, és a veszteségek csökkentésének alternatív lehetőségeit. A hazai szénbányászatban kialakult válság felszámolásának kulcsa, s egyben a megújulás pénzügyi forrása, a ma még veszteségeként jelentkező évi 8-10 milliárd forintos költség fokozatos megszüntetése. A szervezeti és a szerkezeti megújulás során felszabaduló állóeszközök értékesítéséből is jelentős bevételhez juthat az ágazat. (MTI)

Mit ígérhet az új kórházigazgató?

Második nekifutásra sikerült igazgatót választani a szegedi kórház-rendelőintézet élére. Mint ismeretes, az előző orvosigazgató választáson a három pályázó közül egyik sem szerezte meg az intézményvezetői poszt betöltéséhez szükséges szavazati arányt, így újabb pályázatot írtak ki. Ezúttal is három pályázó indult a vezetői szék megszerzéséért. Közülük egy volt — dr. Várkonyi László, a Győr-Sopron Megyei Tanács egészségügyi osztályának vezetője — ki másodjára is „beszállt a ringbe” a két új pályázó, dr. Csörgő Tibor, a szegedi önkormányzat egészségügyi osztályának vezetője és dr. Hampel György rendelőintézeti főorvos mellett.

Az elmúlt pénteken lezajlott kétfordulós választáson 59 százalékos szavazattöbbséggel dr. Hampel György (46 éves) győzött.

— Az orvosigazgató választáson valaki megkérdezte: „A jelöltek ígéretei — esetleges megválasztásuk esetén — mennyi idő után kérhetők számon?” A kérdés nem kis derűtséget váltott ki a résztvevők között, hiszen ígéretükben nem volt hiány. En azonban a kérdést úgy teszem fel, hogy felelősséggel mit és mennyit ígérhet az egészségügyi pillanatnyilag kitalástalannak tűnő helyzetében — a most startoló orvosigazgató?

— Előttünk áll a társadalombiztosítás átalakítása. Sorra új egészségügyi törvények születése várható. Nem lehet hát tudni, hogyan is alakul, s éppen ezért igyekeztem elkerülni minden olyan ígéretet, amelynek teljesíthetősége korántsem csak rajtam múlik. A „sok ismeretlenes egyenlet” szűkíti a tervek, elképzelések körét. Így csak a működés technikai részleteit változtam választóimnak. Nevezetesen azt, hogy a sokat emlegetett demokratizmust miként kívánom megvalósítani az intézményen belül.

— Ezt hivatott segíteni a szaktanácsadói testület létrehozása, amelyről programjában többször is hangsúlyozottan szolt.

— A kórház-rendelőintézet dolgozói — az elmúlt években — a döntésekről jó esetben, ha utólag értesültek. Márpedig az intézményt érintő valamennyi fontos kérdéssről joga van tudni az ott dolgozóknak, nemcsak egy szűk vezetői rétegnek. A szaktanácsadói testület — amelynek létrehozását tervezem — éppen a rossz hagyományon kíván változtatni. Feladata lesz: a döntések előkészítése, a dolgozók tájékoztatása, a tőlük kapott javaslatok közvetítése a kórház vezetésé számára. A szaktanácsadói testület, amely valamennyi szakterület — így a kórházi osztályok, a rendelőintézet, az

üzemorvosok, a körzeti orvosok — maguk választotta küldötteiből és a főorvosi karból szerveződik, az intézményi demokrácia legfontosabb eleme.

— ... s e testület első feladata — mint a választáson mondtam — a kórház jelenlegi helyzetének feltárása.

— Ha a hozzám eljutott híreknek csak a fele igaz, akkor katasztrofális állapotban veszem át az intézményt, hiszen a kórházat 21 millió forintos adósságán kívül etikai válság is sújtja. Pontosan szeretném tudni tehát, mit veszek át, s minderről pontosan tájékoztatni a munkatársaimat. Tiszta kell lenniük mindannyiunknak, mennyi pénz szükséges a működéshez, ebből mennyi áll ténylegesen a rendelkezésre. Nincs pontos információ a személyi állományról sem, annyit tudok, hogy egyes osztályok létszáma hiánnyal küszködnek, máshol viszont igencsak többen dolgoznak a kelletnél.

— Bemutatkozó beszédében „egyszerű” fogorvosként szükségét érezte, hogy részletes szakmai önéletrajzával ismeresse meg választóit.

— Erre buzdított — az előzetes meghallgatáson — az Orvosi Kamara bizottsága is. Ezenkívül a pályázatom benyújtását követő napokban már visszahallottam a kétélyeket, miszerint egy egyszerű fogorvosnak van-e olyan képzettsége, képessége, áttekintő és szervező-készsége, hogy egy intézet vezetését ellássa. Éppen ezért úgy gondoltam, eddigi pályafutásom eredményei talán meggyőzők választóimtalán arról, hogy igen. Szájszébszeti tevékenységem, a mikroszövetben elért hazai és külföldi eredményeim ismertetésével talán a klinikai szakmák képviselőit is sikerült magam mellé állítanom.

— Am a kollégáknak nemcsak azért lehettek féltelmei, fenntartásai önnel szemben, mert egyszerű fogorvos, hanem mert a választások előtt terjedő hírek szerint, ön megválasztása esetén megtiltja, hogy orvosai hálapénzt fogadjanak el.

— Tény, hogy hosszú évek óta nem fogadok el paraszolvenciát. Hálapénzellenes vagyok, mert a borítékban zsebbe csúsztatott pénz az egyik legfőbb akadály a egészségügyi változásoknak, az előrelépésnek. E véleményem fenntartása mellett és ellenére, szó sincs arról, hogy a jelenlegi fizetések mellett megtiltsam a paraszolvenciát, hiszen tudomásul kellennem, hogy az orvosok megélhetésének nélkülözhetetlen forrása ez. Minden fórumon hangoztattam, és ezután is hangoztatni fogom: a legális jövedelem adhat csak igazi létbiztonságot az orvosnak. Azaz olyan fizetés, amely tükrözi az orvosi munka társadalmi hasznosságát és értékét.

— A késő estébe nyúló választási közgyűlés végén láthatóan szándékában állt, de már nem volt módjában szólni. Most pótolhatja.

— Csúpan csak köszönetet szerettem volna mondani, mindenekelőtt azoknak a kollégáknak, akik a pályázatom beadására ösztönöztek, kezdetől feltétlen bizalommal támogattak, s azoknak, akik ott és akkor döntöttek mellettem. Elmondtam volna azt is, hogy nehéznek ígérkező munkámhoz bátorítást ad mindazoknak a kollégáknak a gratulációja, akik nem rám szavaztak.

Kalocsai Katalin

A válság szele

Piacváltás — pénz nélkül

A megyehatárok még állnak, és egy darabig bizonyára maradnak is. A gazdaság azonban egyre kevésbé akar tudomást venni az ilyen mesterséges választóvonalakról. Nagyobb területekben, régiókban gondolkodnak már a szakemberek, ezeket tekintik gazdasági egységeknak. Ilyen alapon szerveződik a gazdasági kamara is, amelynek dél-magyarországi elnökével, Ugrai Andrással, régióink helyéről, valamint a továbblépés feltételeiről beszélgettünk:

— A dél-magyarországi régió fejlettsége közel van a magyar átlaghoz. A korábbi évtizedekben a térség kiszorítottasága infrastrukturális ellátottságban és az ipar szerkezetében — technikai felszereltségében — okozott jelentős lemaradást. Az önmagában erős gazdasági fejlődés jellemzői: a monokulturális iparszerkezet, a kisüzemi (háztáji) termelés, a magán-erős lakáépítések magas részaránya, a lakosság eladósodottsága. A bérlemenyadások ma is meghatározóak, amit a jövő lehetőségeinek számbavételekor nem lehet figyelmen kívül hagyni.

— Ezek a közös vonások. Melyek a különbségek?

— A régióba tartozó megyék településszerkezete majdnem megegyező, gazdasága hasonló. Csongrád megye tartani tudta országos társadalmi, gazdasági pozícióját, Bács-Kiskun megye közelíteni tudott az átlaghoz, Békés megyében lassú leszákadást lehet érezni. Szeged szelleme az országban ma is meghatározó, Kecskemét ki-sugárzása is jelentős, Békés megye értelmisége azonban kevésbé szerveződött alkotóműhelyekbe. A régió földrajzi elhelyezkedése elmaradott periferiális kistérségeket is létrehozott.

— Ha Alföld, akkor mezőgazdaság.

— A dél-magyarországi régió élelmiszer-gazdasága az

országban is meghatározó, színvonalában európai. A térség számára ezért rendkívül fontos a földtulajdon kérdéseinek megnyugtató rendezése. A kamara elkerülhetetlennek tartja a magántulajdonon alapuló mezőgazdasági középüzemek létrejöttét, de ehhez nem a parttalan privatizációt tartja elfogadhatónak. A földtulajdon kérdésénél egy privátizációs, összefüggő törvénysorban látja megoldhatónak, együtt kezelve a kárpótlásokkal.

— Akkor megérkezünk, ez a jövő gazdaságának egyik kulcsa lehet.

— A kamara véleményét a jelenlegi előprivatizációs program végrehajtása körül támadt gazdasági és társadalmi anomáliák is igazolni látszanak. Az előprivatizációs törvényből hiányzik a (szak)ember, idegen test a vállalat, hivatali útra terelt a gazdasági racionalitás. Ez a program bebizonyította, hogy a vállalati menedzsmentet a tulajdon átalakításából nem szabad, nem lehet kihagyni.

— Ön ezt hogyan képzei?

— Nincs szükség kvázi-tulajdonosok létrehozásával újabb államosításra. A különböző privatizációs eljá-

rások és technikák egyensúlyát kell megteremteni, forrástámogatását évente meghatározni, szabályait és ellenőrzését törvényileg létrehozni. A privatizáció során ügyelni kell arra, hogy a jelenlegi és jövőbeni tulajdonosok, gazdasági, pénzügyi mozgásteret egyforma legyen. A tőke, és annak hatékonysága határozza meg a vállalkozás pozícióját, és ne a származása. Az államigazgatási irányítás alatt lévő vállalatok és vezetőik sorsát megint csak ne az állami tulajdonlást bizonyítandó intézkedések határozzák meg.

— Milyennek látja a kamara a jelent, a közeljövő?

— A dél-magyarországi régió iparában a közel 150 ezer dolgozó 120-130 milliárd forint értékű állít elő mintegy 150 milliárd forintot képviselő termelőeszközzel. Az ipar részaránya Csongrádban a legmagasabb, s a térség egészére igaz, hogy az iparszerkezetben az élelmiszeripar mellett a könnyűipar a meghatározó. Az élelmiszeripar idén egyelőre meg tudta őrizni piaci pozícióját, de a térség — az alapanyag termelői háttéré miatt is — súlyos helyzetbe kerülhet a volt szocialista országok közötti kereskedelmi zavarok miatt. A könnyű- és gépipart már az idén elérte a válság szele, annak ellenére, hogy rendkívüli erőfeszítésekkel folytatják a piacváltást, melyhez elég idejük, kellő technikájuk, elegendő információjuk és semmi pénzük nincs.

Kovács András

Joghézag a szexüzletben

Máig nem döntött, hogy valamely nyomdatermék, kazetta vagy áru mikor minősíthető erotikusnak, és mikor pornográf, a különbség precíz megállapítására hivatott társadalmi bizottság ugyanis többszöri nekijugaszkodás után sem alakult meg. Így aztán nehéz feladatra vállalkoztak a kereskedelmi és piaci felügyelőségek, amikor a közelmúltban országsszerte ellenőrizték az úgynevezett erotikus termékek és szexuális eszközök forgalmazását. A vizsgálat tapasztalatairól Mátrai Lajos, az Országos Kereskedelmi és Piaci Főfelügyelőség vezetője kedden sajtótájékoztatót számolt be.

Elmondta, hogy az ellenőrzések során egy korábbi — ám nem eléggé egyértelmű — kereskedelmi minisztériumi rendelet előírásait vették alapul. E szerint a pornográf termékek forgalmazása tilos, erotikus árukát és szexuális eszközöket az oktatási és gyermekintézmények, valamint a templomok 200 méteres körzetében nem szabad árusítani, továbbá tilos mindezeket a cik-

keket kirakatban vagy közterületen elhelyezni. A vizsgálat megállapította, hogy az erotikus termékeket árusító szakkboltok betartják az előírásokat. A szabálytalanságokat elsősorban az újságárusoknál és a hirlapboltokban tapasztalták. Kisebbségi településeken például sok esetben nem is tudták megoldani a 200 méteres körzethatárt, a kirakatokban és a közterületeken pedig a nagyobb forgalom érdekében az „érdekebb” részleteknél kinyitva kínálták az újságokat. A közterületeken nagyon sok az engedély nélküli árusító is, különösen a főváros egyes nagy forgalmú aluljáróiban.

A tájékoztató az is kiderült, hogy ennek a kényes témának több olyan területe is akad, amelynek ellenőrzésére, kordában tartására a kereskedelmi felügyelőségeknek nincs jogosítványuk. Az úgynevezett masszázsszalonok ellenőrzése például a Népjóléti, a kiadók termékeinek ellenőrzése pedig a Művelődési és Közköztartási Minisztérium dolga lenne. (MTI)